

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK VII.

CELOVEC, SREDA, 27. AVGUSTA 1952

ŠTEV. 59 (519)

Naše šolsko vprašanje terja rešitev

Spet stojimo pred začetkom novega šolskega leta, ne da bi bila izpolnjena katerakoli naših šolskih zahtev. Polemika in gonja proti dvojezični uredbi ali bolje proti zadnjim ostankom slovenščine v ljudskih šolah je sicer malo ponehala, toda ne zaradi tega, ker so prenapeteži uvideli pravilnost ureditve v korist miru v deželi temveč le zaradi tega, ker je reševanje tega vprašanja prehodno prevzel Dunaj, kjer je manj vroča atmosfera, nakar šele se bodo bavili s stvarjo spet koroški činitelji. Kakor je slišati, pa je zaradi tega hud spor v ÖVP, kjer dr. Steinacher grozi, da bo odpovedal svojo pomoč pri „reševanju“, če ne bodo pritegnjeni k razpravljanju tudi VdU-jevci, ki na Dunaju niso v vladi. Ker ne verujemo, da je povod te Steinacherjeve jeze njegova „demokratična zavest“, je ta grožnja vsekakor zelo značilna za podpredsednika ÖPV. Le škoda, da te svoje „nevarne“ grožnje kljub temu, da VdU trenutno ni udeležen pri dunajskih pogajanjih, ni izvedel, ker bi to vprašanje brez njega gotovo lažje reševali. Zato pa s tem večjim zanimanjem pričakujemo rezultate tozadevnih koalicijskih pogajanj na Dunaju in kako jih bodo potem v Celovcu sprejeli. Verjetno pa bomo morali na te rezultate še precej dolgo čakati!

Iz skušnje namreč vemo, da je pri reševanju naših šolskih zahtev pot iz Dunaja v Celovec in nazaj čudovito dolga. Tako na Dunaju čakajo na „stališče koroške deželne vlade“ glede ureditve slovenske srednje šole že od 22. VIII. 1947! In to kljub temu, da je ministrstvo za pouk baje že nešteto krat urgiralo to „stališče“; v Celovcu pa temu ugovarjajo, da so svoje tozadevne predloge že davno predložili ministrstvu za pouk in da zaradi tega ni treba novega stališča. Tako gre za nekak čuden „circulus vitiosus“, ki je vedno spet vzrok, da so vse slovenske intervencije glede šolskega vprašanja brezuspešne: Dunaj se izgovarja na Celovec, Celovec pa na Dunaj!

Sploh se ta „circulus vitiosus“ ponavlja pri reševanju naših šolskih zahtev tudi v drugi obliki. Proti dvojezični ureditvi ljudskih šol se sklicujejo na tako imenovano „pravico staršev“, pri slovenski srednji šoli, kjer bi prišla avtomatično do izraza, pa se le-te bojuje. (Vsekakor bi brez dvoma pošiljali otroke v slovensko srednjo šolo le tisti, ki bi hoteli!) Pri slovenski kmetijski šoli končno to „tako sveto“ pravico naravnost teptajo, ker grejo brezbrizno mimo zahteve 2000 podpisnikov našega kmečkega prebivalstva.

Tako stojimo tudi letos spet pred dejstvom,

V Španiji poseben tečaj za italijanske fašiste

Po volitvah v maju, katerih se je udeležila tudi tržaška federacija fašističnega „Italijanskega socialnega gibanja“, je ta organizacija sedaj pristopila k osnovanju fašističnih udarnih skupin. Sekretarji sekcij tržaške federacije so dobili nalog, naj sestavijo spisek mladincev, članov gibanja, ki bi prišli v poštev za posebne tečaje, ki jih bodo organizirali v Španiji. Neka delegacija italijanskega socialnega gibanja iz Rima proučuje s predstavniki Francove vlade pogoje za organizacijo teh tečajev, na katerih bodo poleg fašističnih mladincev iz Trsta sodelovali tudi fašisti iz nekaterih drugih italijanskih mest. Na teh tečajih se bodo urili radiotelegrafisti, mehaniki in obveščevalci, ki jih bodo pozneje razvrstili v obveščevalne in teroristične fašistične skupine po vzoru nekdanjih Mussolinijevih „udarnih skupin“. V Španiji se bodo urili tudi inženjerski, ki bodo po vrnitvi organizirali fašistične vojaške tečaje v Trstu.

— in to je naša vsakoletna trpka ugotovitev ob začetku šolskega leta! — da bo šlo vse po starem naprej. Spet se bo začelo s lujskanjem proti dvojezični uredbi, naprej se bo ta uredba — če sploh! — le zelo pomanjkljivo izvajala, tudi v bodoče bo naša mladina brez slovenskih šolskih knjig, slej ko prej ne bo možnosti za domačo izobrazbo našega inteligentnega naraščaja, naprej bo naša kmečka mladina pogrešala za ljudstvom in domačo zemljo povezano prepotrebno višje kmečko gospodarsko naobrazbo, še naprej bodo naša dekleta zapuščala naše privatne gospodinjске šole brez priznanega spričevala, čeprav so tema

šolama obljubili priznanje pravice javnosti!

Drži Grafenauerjeva trditev: Vse se spreminja, kolo časa se vrti naprej, ministri se menjavajo, le naše šolske razmere se nikdar ne spremenijo! Ob tem stanju šolskega vprašanja po pravici dvomimo v pripravljenost avstrijskih oblasti, da hočejo „v duhu prijateljskega sodelovanja rešiti nezadovoljivo stanje naših narodnih vprašanj.“ Prvo in bistveno vprašanje, ki terja takoj zadovoljivo rešitev, je namreč od nekdanj šolsko vprašanje! Naše tozadevne zahteve so znane in jasne: ob začetku novega šolskega leta terjamo ponovno njihovo rešitev.

Za utrditev miru na Balkanu

Obisk jugoslovanskih parlamentarcev v Grčiji

Jugoslovanska parlamentarna delegacija na čelu s podpredsednikom Prezidijske ljudske skupščine FLRJ Mošo Pijadom se trenutno mudi v Grčiji. Na obmejni postaji Idomena je jugoslovansko delegacijo pričakal in pozdravil direktor grškega zunanega ministrstva Laps in jo spremljal do Aten.

Celotni atenski tisk prinaša na vidnem mestu poročila o bivanju jugoslovanske parlamentarne delegacije v Grčiji. Časopisi objavljajo sestavo jugoslovanske delegacije ter obširne življenjepise Moše Pijade ter nekaterih članov delegacije.

Na večerji, prirejeni v Atenah pretekli petek v počastitev jugoslovanske parlamentarne delegacije je po prisrčnem pozdravu predsednika atenske občine in predsednika atenskega občinskega sveta povzel besedo vo-

dja jugoslovanske parlamentarne delegacije Moša Pijade in odgovoril na dobrodošlice in zdravice predstavnikov atenske občine in grške vlade med drugim takole:

„Prispeli smo v Grčijo s prijateljskimi čustvi, ki niso samo naša čustva in čustva jugoslovanskega parlamenta, temveč tudi vsega jugoslovanskega ljudstva. Ta čustva so vznikla iz skupnih koristi, ki nam nalagajo, da bomo ne le dobri sosedji, temveč tudi dobri prijatelji. To prijateljstvo nam vsiljujeta mednarodni položaj in nevarnost agresije. Zato moramo korakati skupaj, saj so naši interesi skupni. Naša in vaša država imata mnogo težav, toda premagati jih je treba in premagali jih bomo. S skupnim delom in skupnim prijateljstvom lahko zagotovimo mir na Balkanu in neodvisnost naših držav.“

Tito o vprašanju Trsta

Ves zapadni tisk je koncem preteklega tedna komentiral na vse načine izjavo maršala Tita o Trstu, ki jo je dal na tozadevno vprašanje turških novinarjev. Ker je to pisanje zapadnega tiska, pa tudi avstrijskega, vzbudilo mnenje, da gre za nekó novo pripravljeno za kompromisno rešitev v vprašanju Trsta, podajamo izvleček iz izjave maršala Tita dobesedno:

„To vprašanje je za nas dokaj neprijetna stvar, saj se vleče od leta 1945. Zlasti neprijetno pa nam je zavoljo tega, ker je tržaški problem predmet neverjetne gonje italijanskega tiska proti naši državi. Ko smo ocenili potrebo, da bi tudi v tem delu Evrope nastali boljši odnosi med obema sosedoma — Italijo in Jugoslavijo, in stavili predloge za rešitev tržaškega vprašanja, sodimo, da je naš najboljši predlog — sovladanje (kondominij). Takšen predlog smo stavili zato, ker sodimo, da lo zelo težko prišlo do razdelitve, saj Italija nikakor ne more dojeti, da mora tudi ona nekaj žrtvovati — ne svoje, temveč tuje.“

Z naše strani je takšna rešitev prav tako neugodna, saj smo proti razdelitvi; za nas je

mного bolj neugodna od sovladanja. Nismo a priori proti razdelitvi, ki ne bi oškodovala naših nacionalnih in ekonomskih koristi. Smo pa proti razdelitvi, kakršno hoče Italija. Zato smo predlagali sovladanje, ker sodimo, da bi bila skupna uprava v Trstu vsaka tri leta ali v krajšem časovnem razdobju preizkušnja za možnost sodelovanja med obema sosedoma, ki bosta ostala večno drug poleg drugega...

Ker smo sosedji, moramo imeti odnose, ki so lahko dobri, če pa bodo slabi, bodo neprestano žarišče nevarnosti. Zato smo mislili, da Italija ne bo ničesar žrtvovala, če bo privolila v sovladanje, ker utegne okrepiti dobre in prijateljske odnose med obema državama. Vsaka druga rešitev bi bila težavna in ne bi bila dokončna, pač pa bi vselej povzročala trenja. To pa ne pomeni, da izključujemo še drugo rešitev.

Menimo, da tržaško vprašanje ni najvažnejše vprašanje v svetu in da je sedaj najvažnejša ohranitev miru na svetu. Z vzajemnim prijateljskim sodelovanjem med Italijo in Jugoslavijo bi lahko močno okrepili fronto miru.“

Kdaj bodo sledili takemu zgledu?

Nemški učiteljski seminar v Subotici vzgaja učitelje za nemške šole

Že večkrat smo na tem mestu priobčili članke, ki so pričali o vzornem jugoslovanskem pojmovanju skrbi za narodne manjšine. Objavljali smo uredbe, navodila in odloke jugoslovanskih oblasti, s katerimi so zajamčene pravice najrazličnejših narodnih manjšin v Jugoslaviji glede na enakopravnost njihovega jezika na vseh področjih javnega življenja, predvsem pa glede pouka v materinskem jeziku in glede vzdrževanja šol narodnih manjšin s strani države.

Danes priobčujemo izvlečke iz nedavnega

razgovora nekega radioporočevalca z direktorjem nemškega učiteljskega seminarja v Subotici. Na vprašanje, kako je prišlo do osnovanja tega učiteljskega seminarja, je direktor izjavil:

„Iniciativo za organizacijo seminarja je povzel Svet za prosveto in kulturo Avtonomne pokrajine Vojvodine v spoznanju, da so za šole nemške manjšine v Vojvodini potrebni učitelji z nemško učiteljsko izobrazbo. Saj imajo v FLRJ vse narodne manjšine šole v svojem lastnem jeziku. Tako v Avtonomni po-

Naše prvo in bistveno narodno vprašanje, ki terja takoj zadovoljivo rešitev, je od nekdanj šolsko vprašanje! Naše tozadevne zahteve so znane in jasne!

krajini Vojvodini obstojajo poleg nemških šol tudi šole z madžarskim, slovaškim, romunskim in rusinskim učnim jezikom.“

Glede udeležbe in predavanj je bilo v omejenem razgovoru povedano sledeče:

„Prvi seminar je obiskalo in uspešno absolviralo 17 udeležencev v starosti od 18 do 35 let, ki so kot predizobrazbo imeli ali malo ali veliko maturo. Udeleženci so bili iz vseh krajev in mest Vojvodine, kjer so večja naselja jugoslovanskih državljanov nemške narodnosti in so s tem dani pogoji za razširitev delovanja šol z nemškim učnim jezikom, odnosno pogodbi za ustanovitev novih takih šol. Stroške seminarja, kakor tudi bivanja udeležencev v posebnem internatu je docela nosil Svet za prosveto in kulturo Avtonomne pokrajine Vojvodine.“

Vse glavne predmete in važna predavanja, pred vsem seveda nemščino, so na seminarju podajali v nemškem jeziku. Samo nekatera predavanja so bila v sibohrvaščini, ker dotični profesorji niso zadostno obvladali nemškega jezika in ker še ni bilo dovolj nemških učnih knjig za tiste predmete. Poleg pouka in predavanj so udeleženci seminarja imeli tudi možnost praktičnih poučevalnih vaj na šolah z nemškim učnim jezikom.“

Nazadnje se je poročevalec radia zanimal še za doseženi uspeh prvega nemškega učiteljskega seminarja v Subotici in dobil od direktorja sledeči odgovor:

„S kakim zanimanjem so udeleženci poglobljali svoje znanje in kako skrbno so se pripravljali na svoj bodoči poklic, dokazuje dejstvo, da so za čas trajanja seminarja s pomočjo profesorjev sami sestavili dve učni knjigi za osnovne šole v Vojvodini in sicer abecednik ter čitanko. Abecednik je s strani oblasti že odobren in ga že tiskajo, medtem ko čitanko še proučujejo.“

Kakovost dela in učnega uspeha udeležencev seminarja je bila izredno dobra in v prihodnjem šolskem letu bodo že nastopili svoje nove službe kot učitelji na šolah z nemškim učnim jezikom.“

Pri nas na Koroškem že dolgo gre naša borba za slovenski učiteljski seminar, odnosno — kakor ga mi imenujemo — slovensko učiteljske. Kaj, ko bi avstrijske oblasti kdaj hotele slediti zgledu oblasti Avtonomne pokrajine Vojvodine v Jugoslaviji?

Italijanski obmejni incident

V prvih dneh preteklega tedna je vzbudila pozornost svetovne javnosti vest o dvakratnem vdoru italijanske vojaške patrolje na jugoslovansko ozemlje. Turisti so našli na vrhu Mangarta zamenjano planinsko knjigo. Skupina italijanskih vojakov in oficirjev je dvakrat zaporedoma vdrla na vrh Mangarta, ki se nahaja na jugoslovanski strani, ter tam ukradla slovensko planinsko knjigo in jo zamenjala z italijansko, v kateri so vojaki celo sami opisali svoj „junaški pohod“ ter se eden za drugim vsi podpisali.

Kršitev jugoslovanske meje in tatvina planinske knjige je očiten člen v dolgi verigi italijanskih provokacij proti Jugoslaviji v zadnjem času. To izpričuje tudi dejstvo, da so italijanski vojaki s svojimi podpisi potrdili v knjigo zapisano izjavo, da so le „pripravili italijansko pot na Mangart“. To je bila očitna demonstracija proti mirovni pogodbi, ki dokazuje, da se skušajo posluževati v Rimu kominformističnih metod izzivanja obmejnih incidentov, da bi lahko v kalnem ribarili in spletkarili. Obmejni Slovenci pa so tembolj ogorčeni nad takim načinom izvajanja mirovne pogodbe, ker je jugoslovanska zapadna meja napram Italiji že itak nad vse krivična, saj je pustila na italijanski strani precejšen kos čisto slovenskega ozemlja in znaten del slovenskega prebivalstva.

Proti potvarjanju in zavlačevanju sklepov v Kmetijski zbornici

Pol leta obstoja in delovanja koroške Kmetijske zbornice, ki je bila izvoljena 25. novembra preteklega leta, je v odnosu do zborničnih svetnikov KGZ Janka Ogrisa in Tomaža Dumpelnika vedno očitneje kazalo, da so na najodločilnejšem mestu — v prezidiju Kmetijske zbornice — na delu ljudje, ki jim je eden najpoglavnejših smotrov preziranje zahtev slovenskih zastopnikov v zbornici in zavijanje in izmaličenje sklepov, ki bi bili v korist kmetom slovenskega ozemlja. Zadnji dogodki okoli izdajanja slovenske priloge k zborničnem glasilu „Der Kärntner Bauer“ pa so očitno odkrili, da bi ti ljudje radi izigrali volivce KGZ proti njihovim izvoljenim zastopnikom. To jasno potrjuje pisanje o „soglasnem sklepu“, ki dejansko ni bil nikdar storjen, naj se naročniki slovenske priloge javijo v dopisnico.

Kakor znano, sta zbornična svetnika Ogris in Dumpelnik 23. julija odločno zahtevala preklic tega dozdevnega „soglasnega sklepa“ v naslednji številki „Der Kärntner Bauer“. Ker pa so merodajni na to zahtevo reagirali s tem, da so v naslednji številki objavili ponoven poziv, to pot tudi še v spačeni slovenščini, in ker zadnja številka „Der Kärntner Bauer“ še vedno ni imela slovenske priloge, sta v ponedeljek, dne 25. avgusta, zbornična svetnika Ogris in Dumpelnik v imenu volilne skupnosti „Kmečka gospodarska zveza“ osebno intervenirala pri prezidiju zbornice. Odločno sta protestirala proti neizpolnjevanju sklepa o slovenski prilogi. Hkrati pa sta se tudi javno pritožila proti nameram, da se izpodkopa njun ugled in dela očitna škoda slovenskim kmetom.

Ob priložnosti svoje intervencije sta obsodila dejstvo, da prezident ob občnih zboraх vzame na znanje vsak predlog KGZ samo z pripombo, da ga bo obravnaval glavni odbor. Dejansko pa doslej tam še niso obravnavali nobeden predlog KGZ, temveč je še vsak obležal v prezidiju, ali pa so ga prezidenti, ki zastopajo v prezidiju vse ostale stranke, enostavno zavrnil. Prav izrazito, se to vidi na primer pri predlogu, da bi občni zbor zahteval pri deželni vladi ustanovitev slovenske kmetijske šole. Ta predlog je bil stavljen že na dveh občnih zboraх, a vedno od prezidenta zavrnjen na glavni odbor, le-tam pa nikoli ni prišel na dnevni red. Tudi na zadnjem občnem zboru je prezident Gruber na vprašanje, zakaj še ni uresničena zahteva občnega zbora pri deželni vladi po zastopniku Zveze slovenskih združenj v občnem zboru in po enakopravnosti slovenskega jezika v poslovanju Kmetijske zbornice, odvrnil, da mora o tem „razpravljati glavni odbor“.

Še ena značilnost priča o zadržanju prezidija

Kmetijske zbornice napram zastopnikom KGZ. Kakor smo že poročali, sta na zadnjem občnem zboru edino zastopnika KGZ predložila zahtevo po pomoči kmetom, ki so jim letošnja suša in ogri povzročili velikansko škodo in ki jih zaradi posebnih razmer — zaostalosti v proizvodnji — tudi nove agrarne cene težko prizadenejo. O tem predlogu in tudi o govoru, ki ga je imel s tem v zvezi zbornični svetnik Ogris pred občnim zborom Kmetijske zbornice, je njen uradni list, čeprav se je sicer o občnem zboru 19. julija na široko razpisal, molčal. Pač pa je pozneje glasilo „Kärntner Bauernbunda“, „Allgemeine Bauernzeitung“, objavilo izmišljotino, da so se na povabilo predsednika okrajne kmečke zbornice Velikovec Glantschniga podali 1. avgusta vsi štirje prezidenti v okraj Velikovec, da si ogledajo posledice suše. Da je bila to v resnici le izmišljotina, sledi iz poznejše izjave prezidenta Gruberja, ki je dejal, da so se go-

spodje prav v zvezi s predlogom KGZ o pomoči prizadetim podali v okraj Velikovec. Namen tega zavijanja je očiten: pred javnostjo naj bi tudi ta korak bil iniciativa ÖVP, kakor naj bi imeli videz „zaskrbljenosti“ ÖVP-jevskih veljakov sploh vsi drugi ukrepi pomoči in lajšanja položaja prizadetih kmetov. Samo ta namen more biti vzrok, da so v svojem listu prešli edini tehtni predlog na občnem zboru, ki je bil stavljen s strani KGZ.

Zbornična svetnika Ogris in Dumpelnik sta trdno odločena, da v borbi za enakopravnost zahtev slovenske volilne skupnosti KGZ ne pustita in zatrujeta, da se bosta povsod borila proti potvarjanju in izmaličenju, kakor tudi proti zlonamernemu zavlačevanju izpolnjevanja sklepov. Dosedanje zadržanje merodajnih v zbornici pa prav jasno kaže, kako potrebna je enotnost v KGZ in kako škodljivo bi bilo, če bi mandatarji in volivci KGZ sledili nestrpnemu, ki skušajo razbijati to enotnost.

Korejske perspektive

Kakor poročajo razne časopisne agencije iz Pan Mun Jona in Tokia, se dogodki na Koreji, zlasti razgovori o premirju, ne premaknejo na nobeno stran. Razen letalskih napadov zadnje čase tudi na frontah ni bilo posebne živahnosti. Pred letalskimi napadi baje sile Združenega poveljstva mečje letake, ki opozarjajo civilno prebivalstvo, naj se umakne. V teh letalih je tudi govora o sklepu glavnega štaba Združenega poveljstva, da bo v bližnji bodočnosti dalo bombardirati vojaške postojanke v 78 mestih Severne Koreje.

Z neprenehnimi letalskimi napadi hoče Združeno poveljstvo moralno omehčati Severne Korejce, da bodo postali „bolj pripravljeni“ razgovarjati se o premirju. Pekinški radio pa je sporočil spričo teh zadnjih bombardiranj na Severni Koreji, da „vojaški pritisk Združenega poveljstva ne bo prisilil kitajsko-severnokorejskega poveljstva, da bi sprejelo pogoje delegacije Združenega poveljstva za sklenitev premirja.“

Slej ko prej je vprašanje repatriacije vojnih ujetnikov največji kamen spotike v Pan Mun Jonu. V tem vprašanju pa Združeno poveljstvo noče popustiti, ker trdi, da bi prisilna repatriacija pomenila smrt za mnoge ujetnike, ki so bili nekoč prisilno mobilizirani in se sami zoperstavljajo vrnitvi v Severno Korejo. Kitajsko-severnokorejska delegacija pa slej ko prej vztraja na repatriaciji vseh vojnih ujetnikov.

Kakše so torej korejske perspektive, ko niti ena niti druga delegacija ne bo popustila in niti eni niti drugi ukrepi ne bodo učinkovali, odnosno prisilili nasprotnika, da bi se vdal, si

lahko odštejemo na prstih. Izgleda, da so si o teh perspektivah na jasnem tudi v Pan Mun Jonu samem, kajti preteklo soboto so začeli zidati hišo iz betona, opeke in lesa, ki naj bi za naprej služila razgovorom o premirju namesto dosedanjega že obrabljenega šotora. Torej pričakujejo še dolgo trajanje razgovorov in s tem korejske vojne, da se jim izplača zglj v to svrhu postavljati novo hišo.

Že spet ena sovjetska nota

Komaj en teden je minil, odkar je vlada Sovjetske zveze z neverjetno hitrostjo odklonilno odgovorila na zadnjo noto zapadnih sil glede avstrijske državne pogodbe, pa je svetovna javnost že spet zvedela o novi sovjetski noti, tokrat o vprašanju Nemčije. V soboto zvečer so bili poklicani v sovjetsko zunanje ministrstvo poslaniki ZDA, Velike Britanije in Francije, kjer jim je Višinski predal sovjetski odgovor na zadnjo zapadno noto o Nemčiji.

V sovjetski noti je zahteva po sklicanju konference štirih velesil, ki bi naj bila čimprej, najkasneje pa v oktobru. Dnevni red te konference pa naj bi bil: priprave za sklenitev mirovne pogodbe z Nemčijo, osnovanje vsenemške vlade, izvršitev svobodnih vsenemških volitev in sestavitev komisije za proučevanje obstoječih pogojev za vsenemške volitve. Končno sovjetska nota še predlaga, da bi povabilo zastopnike Vzhodne in Zapadne Nemčije, naj prisostvujejo razpravljanju o posameznih točkah na predvideni konferenci.

Razlika med zadnjo zapadno in sedanjo sovjetsko noto je pravzaprav le v tem, da je na glavo postavljen predlagani dnevni red. Medtem ko bi Sovjeti hoteli razpravljati na konferenci štirih vse probleme Nemčije, vključno vprašanje mirovne pogodbe, hočejo zapadne sile sprva govoriti le o komisiji za proučevanje pogojev za vsenemške volitve in ostala vprašanja odgoditi na čas, ko bo že ustvarjena enotna Nemčija z enotno vsenemško vlado. Obe strani pa odločno in vztrajno zavračata predloge z nasprotne strani in s tem dejansko obe v enaki meri onemogočata sklenitev mirovne pogodbe ter združitve Nemčije na ta način, da do brezkončnosti pišeta note, kar je pred poldrugim mesecem očital zapadnim silam neki komentator uradne vzhodnonemške časopisne agencije.

Zagrebski velesejem obeta velik uspeh

Letošnji zagrebski velesejem, šesti po vrsti, se bo začel 13. septembra, končan pa bo 28. septembra. Priprave so v glavnem končane. Ureajo le še nekatere paviljone in zunanji razstavní prostor. Prostor za razstavo domačih jugoslovanskih izdelkov bodo kmalu urejeni. Iz Francije in Anglije so prispeli tudi že prvi razstavljalci.

Letos bo zagrebski velesejem izrazito trgovinskega značaja. Na njem bodo razstavile Zapadna Nemčija, Francija, Italija, Avstrija, Anglija, Belgija, ZDA, Holandska, Švica, Grčija, Costarica in Guatemala. Slednji dve bosta letos prvokrat razstavili na zagrebskem velesejmu. Zanimanje tujih razstavljalcev je za letošnji velesejem večje kakor za dosedanje, ker so dosegli lani velik trgovinski uspeh. Promet na lanskem zagrebskem velesejmu je

PO ŠIRNEM SVETU

London. — Kakor se je zvedelo iz dobro poučenih krogov, bodo predstavniki Velike Britanije, Združenih držav Amerike in Francije vnovič proučili možnost za sklenitev državne pogodbe z Avstrijo, še preden bo britanski zunanji minister Anthony Eden odpotoval na uradni obisk na Dunaj. Sodijo celo, da so tristranski razgovori o tem vprašanju že v teku.

Tunis. — Francosko vojaško sodišče v Tunisu je obsodilo na kazni od 3 do 15 let prisilnega dela 16 Tunizanov, ki so bili obtoženi, da so februarja sodelovali pri neki nacionalistični manifestaciji, za katero oblasti niso izdale dovoljenja, in da so se upirali policiji. Le dva obtožena sta bila oproščena.

Helsinki. — Zdravniki in asistenti državnih bolnišnic so sklenili stopiti v stavko, ker niso ugodili njihovim zahtevam, naj jim zvišajo mezde. Sklenili so začeti stavko zato, ker so bila pogajanja njihovih predstavnikov z upravami bolnišnic brezuspešna.

Dunaj. — Glasilo češkoslovaških sindikatov „Prace“ piše, da je v neki tovarni v ČSR izbruhnil požar, ki je povzročil škodo 11 milijonov kron. Gorelo pa je tudi v skladištu tovarne, kjer so bila spravljena živila, in je bila tudi tam povzročena milijonska škoda. Glasilo piše, da so bili na delu izdajalci in saboterji ter njihovi zapeljani pomočniki.

Washington. — V posebnem poročilu o tekočem ameriškem proračunskem letu, ki se je začelo 1. julija, predsednik ZDA Truman poudarja, da namerava vlada v tem letu uporabiti 79 milijard dolarjev, medtem ko bodo dohodki znašali 68 milijard 700 milijonov dolarjev. Približno 74% izdatkov bodo uporabili za program nacionalne varnosti.

Praga. — V zaporu je umrl višji generalni sekretar socialdemokratske stranke Češkoslovaške Vojteh Dunda. Aretirali so ga leta 1948 ter ga leta 1950 zaradi „veleizdaje“ obsodili na 15 let strogega zaporu. Dunda je umrl v 73. letu starosti.

New York. — Predstavniki petih stalnih članov Varnostnega sveta — ZSSR, ZDA, Velike Britanije, Francije in Kitajske — so imeli tajni sestanek, na katerem so razpravljali o sprejemu novih članov v OZN. Iz poročila, ki je bilo objavljeno po razgovorih, je razvidno, da so vse delegacije obdržale svoje dosedanje stališče.

Izseljevanja na Češkem

Iz običajno zanesljivih virov se je zvedelo, da bodo češkoslovaška oblastva izgnala približno 50.000 „nezaželenih“ družin iz Prage in drugih velikih mest na Češkoslovaškem. 800 družin so baje že izgnali iz glavnega mesta Slovaške — Bratislave, 1200 družin v Pragi pa je že dobilo nalog za izselitev. Po teh sporočilih so izgnali te družine iz Bratislave na zelo surov način, zaradi česar je bilo prebivalstvo silno ogorčeno.

Tisti, ki so bili obsojeni za „protidržavne prekrške“, so morali zapustiti mesto v 48 urah in so smeli odnesti s seboj samo toliko prtljage, kolikor je vsak sam lahko nesel, drugi pa so se morali izseliti v 10 dneh in so smeli odpeljati s seboj opremo za enodružinsko sobo; ostalo premoženje je bilo zaplenjeno.

Smoter teh izgonov je brez dvoma, izgnati iz velemest „potencialno nevarne elemente“, ki jih je težko nadzirati v velikih naseljih, in jih naseliti v slabo naseljenih krajih države

Sklican je XIX. kongres KP Sovjetske zveze

Moskovski radio je pretekli teden objavil novico, da se bo letos 5. oktobra pričel v Moskvi XIX. kongres Vsezvezne komunistične partije (boljševikov). Iz sovjetskega tiska in radia je razvidno, da bo kongres imel naslednji dnevni red: poročilo centralnega komiteja VKP(b), poročilo centralne revizijske komisije, direktive za peto petletko 1951/55, projekt za spremembo statuta partije in volitve novega vodstva partije.

Po sedanjem statutu VKP(b) bi se morali vršiti partijski kongresi vsako tretje leto. Toda od zadnjega v letu 1939 je minilo že celih 13 let. Tudi če upoštevamo vojno dobo in priznamo, da tedaj ni bilo časa za kongrese, je vendar tudi od konca vojne že preteklo več kot sedem let brez kongresa. Zdaj pa kar naenkrat, kot da ga ne morejo več dočakati! Komaj dober mesec so se pustili za priprave. Jasno je, zakaj je moskovski politbiro določil tako kratek rok za sklicanje kongresa in takšen dnevni red. V trinajstih letih po zadnjem kongresu so se pač zgodile pomembne stvari, ki bi jih sovjetski voditelji v temeljitejši razpravi le težko pojasnili: pakt s Hitlerjem, delitev Poljske, razpust Kominterne in vrsta dogodkov po vojni, kot so gospodarski in politični pritisk na Jugoslavijo, vojna v Koreji, oviranje delovanja OZN itd.

Po pisanju „Pravde“ bo kongres razpravljal predvsem o tehničnih vprašanjih: kakor že omenjeno bodo spremnili statut in naj bi se po novem skliceval kongres v bodoče vsaka štiri leta; zamenjali bodo razkričano firmo Stalinovega politbiroja z bolj civilno zvonečim „prezidijem“; predvsem pa bodo voditelji so-

vjetske partije s hitro opravljenim kongresom skušali odpraviti vse eventualno možne kritike glede na „posebne dogodke“ zadnjih 13 let in končno upravičeno pričakujejo, da bo kongres v celoti potrdil njihovo dosedanje dejavnost in jim izglasoval primerna pooblastila še za naprej, saj ni težko ugani, da delegati o posameznih poročilih ne bodo mnogo razpravljali, razen seveda v potrdilnem smislu.

Glede načrta, da bo odslej vodil VKP(b) prezidij in več politbiro, gotovi krogi domnevajo, da je glavni namen tega načrta in celo glavni namen vsega kongresa, določiti človeka, ki bo zasedel Stalinovo mesto po njegovi smrti. Za to domnevo govori tudi dejstvo, da na tem kongresu ne bo podal poročilo centralnega komiteja Stalin sam, ampak Malenkov, ki mu vsi pripisujejo največ izgledov, da postane Stalinov naslednik.

Malenkov ne pripada tako imenovani „stari gardi“ iz časa revolucije, ampak je napredoval od svojega sedanjega vplivnega položaja od mesta Stalinovega privatnega sekretarja. Zato trenutno uživa tudi največ njegovega zaupanja. Da je „nova garda“ na tem, da bi prevzela vso oblast v partiji, je razvidno tudi iz namena, da iz imena partije v bodoče črtajo naziv „partija boljševikov“ — imenovala se bo samo še „Komunistična partija Sovjetske zveze“ — in s tem manifestirajo prelom s tradicijo kadrov revolucije, ki jih je poleg Stalina že danes prav malo v kremelskih vrhovih.

Vsekakor bo XIX. kongres zelo zanimiv dogodek ne le za Sovjetsko zvezo samo, ampak kot kremelska demonstracija za svet.

KOLENDAR

Sreda, 27. avgust: Jožef Kal.
Četrtek, 28. avgust: Avguštín
Petek, 29. avgust: Obglav. Janeza Krst.

SPOMINSKI DNEVI

27. 8. 1567 — Umril v Benetkah italijanski renesančni slikar Tizian.
28. 8. 1851 — Rojen v Poljanah nad Skofjo Loko prisatelj in politik dr. Ivan Tavčar — 1866 Rojen v Povodu pri Skaručni glasbenik Matej Hubad — 1944 Slovensko Primorje dobi svoje najvišje predstavništvo — Pokrajinski narodnoosvobodilni odbor.
29. 8. 1526 — V bitki pri Mohaču so zmagali Turki, ki so podjarmili Ogrsko in del južnih Slovanov. Zavzeli so tudi Pešto in Beograd — 1632 Rojen angleški filozof John Locke — 1906 Ameriški Slovenci so ustanovili v Clevelandu Slovensko narodno čitalnico. Kasneje je Erazem Gorše ustanovil še Slovenski narodni muzej.

Ob sinjem Jadranu smo se spet našli

Ko sem bil v mesecu juniju in juliju na Koroškem in v „Slovenskem vestniku“ opisal nepozabni izlet v Podjuno in v St. Rupert, nisem mislil, da bom čez dober mesec zopet prišel skupaj z otroci vaše prelepe dežele onkraj Karavank. Naša oblast me je poslala na naš sinji Jadran na Sušak-Pečine, kjer so letovali par let slovenski otroci iz Koroške in v juliju tudi avstrijski otroci. Zato je gotovo ta lep dom ob morju na Kvarneru poznan vsaj po pripovedovanju vaših otrok. Tokrat letujejo otroci iz Slovenije, 110 po številu, ki preživljajo svoje počitnice v tem lepem mestu ob morju. Kar večkrat mi uide spomin na lanske in predlanske bivanje vaše dece v tem Domu in vidim v duhu, kako prepevajo tu na terasi vaši otroci koroške in partizanske slovenske. Tri sestrice Čimžarjeve iz Kotmare vesi so znale tako lepo zapeti oho pesmico „Vrtec ogradila bom“ in kar čujem jih še danes, ko tu naše Dolenjske pojejo polobno o lepi rožici. Pa ko čitam dopise na Stenčasih naših skupin, mi zopet zažle spomin v one dni, ko so pisali Serajnikova Marija iz Svate, Weisov Ivan in Rupi iz St. Janža in Lenčka izpod Pece, ki so znali tako lepo opisati svoje vtise iz bivanja ob našem morju. Da, to so samo spomini, sedaj pa opazujem našo slovensko dečo onstran Karavank in zdi se mi, da živi enako lepo, toplo, zadovoljno in da v njihovih pesmih in spisih živi ista beseda, ista misel, ista ljubezen do slovenske domovine. Naš Jadran veže našo mladino.

Ko sem se peljal na Sušak, sem zvedel, da bodo letovali v Opatiji naši Korošci, v Crikvenici pa avstrijska deca. No, pa bomo spet

Novi trg Dobrla ves naj bo zgled mirnega sožitja obeh narodov v deželi

Deželni glavar F. Wedenig, je minulo nedeljo na zgodovinskem samostanskem dvorišču, poleg veličastne stavbe podjunske katedrale, na zelenem in cvetjem okrašenem prostoru, izročil dobroloveskemu županu ustanovno listino, s katero je ta kraj v središču Podjune začel značaj trga in je svoj slavnostni govor zaključil z besedami: „Spoštujte svobodo drugih, na ta način utrjujete tudi svojo lastno svobodo.“ Deželni glavar je govoril v smislu strpnega sožitja obeh narodov v deželi, kar naj bo tudi doprinos za idejo prijateljskega sožitja med narodi. Čeprav te velike zamisli mnogi še ne morejo doumeti, vendar gospodarski razvoj in usoda Evrope sili evropske narode k zblizovanju.

Besede deželnega glavarja v polni meri odo-

bravamo in želimo le, da bi bile te njegove besede tudi v Dobrli vesi prelom stare miselnosti gotovih še vplivnih krogov, ki se še nikakor ne morejo sporazumeti z bistvom enakopravnosti in enakovrednosti obeh narodov v deželi.

Kakor smo o pripravah za Dobrlo ves in Podjuno pomembno slovesnost že poročali, smo pogrešali v aranžmaju prireditve upoštevanje domačega jezika, v katerem dnevno govori vsa Dobrla ves in širna okolica, tako moramo tudi danes ugotoviti to neprijetno pomanjkljivost. V uradni delu proslave so slovenski jezik popolnoma prezrli. Niti enega zavednega Slovenca, nobene slovenske kulturne ustanove namenoma niso povabili k sočlovečanstvu, niti ene slovenske besede ni bilo slišati pri proglastitvi kraja za trg niti pri odkritju spomenika žrtvam obeh vojn in nacističnega nasilja, niti pri blagoslovitvi motorne brzgalne.

Isti dan so v Dobrli vesi odkrili tudi spomenik žrtvam obeh vojn in fašističnega nasilja, ki nosi pomembne, a žal samo nemške napise: „Žrtve kličejo k spravi med narodi“ — „Nikdar več vojne“ — „Mir pomeni življenje“ — „Mir je sreča“. Zvezni svetnik Grosauer ki je spomenik odkril, se ni mogel brzditi, da ne bi zapadel v hujskanje, ki ne spada v okvir pomembnega dejanja. Spomenik žrtvam naj bi vendar izbrisl mržnjo in sovražstvo in v skupnem opominu klica: žive-

čim, prijateljem in sovražnikom, k spravi in mirnemu medsebojnemu življenju. Tudi pri maši, pri kateri je pevski zbor pel „Die deutsche Messe“ je gospod prošt v svoji pridigi pogreval staro „heimatstreu“ miselnost, ki nujno vzbuja med koroškimi Slovencei trpke spomine. Na predvečer je nastopila „Dorf-gemeinschaft“ iz St. Petra na Vašinjah s prereditvijo „Soška legenda“, ki je nekak slavospev stari avstrijski vojski. Igralcem se je poznalo, da jim dela tuj jezik preglavico, ker pač tudi v St. Petru na Vašinjah v vsakdanjem življenju govorijo slovenski. Opaziti je bilo, da legenda ni napravila posebnega vtisa na navzoče in se je celo nekatera mladina v neprikritih izjavah izražala, da se ne strinja s prireditvami svojega značaja.

Popoldne pa, ki je bilo namenjeno ljudskemu veselju, si dobil popolni vtis, da si v slovenskem kraju, ker je vseprek vse govorilo slovenski in od povsod se je oglašalo slovensko petje. To pa je pravo lice Dobrle vesi in okolice.

Dobrlo ves je postala torej trg in želimo, da bi se središče Podjune razcvitalo gospodarsko in kulturno, želimo da bi Dobrlo ves postala zgled mirnega sožitja na naši zemlji, da tudi uradništvo v novem trgu ne bo tuj element, temveč tesno povezano z domačim ljudstvom, posebno še učiteljstvo kot vzgojitelji mladine in namestniki staršev, da se ne bodo ponavljali primeri, kakor v slučaju učitelja Fujka, ki se je znašal nad otroci v šoli, ker so sodelovali pri slovenski materinski prireditvi. Le na ta način bo trgu Dobrlo ves zajamčena lepa in plodovita bodočnost.

PODJERBERK

Zadnjikrat smo se v jeseni leta 1948 zbrali v tolikšnem številu pod starim Jerberkom, ko se je vršil veliki tabor. Prostor nam je stavila na razpolago vedno gostoljubna Kranjčeva hiša. V četrtek, dne 21. VIII. 1952 pa so zopet priromali od vseh strani ljudje, a to pot k žalotnemu dogodku. Prihajali so na „Kranjčevino“ da bi vzeli za večno slovo od gospodarja Rudija Mayerhoferja, ki je na tako tragičen način našel smrt. Toplo je obeleževalo njive in travnike, ki jih je rajni z vso ljubeznijo in vne-mo pravega kmeta obdeloval. Čas slovesa od hiše se je bližal, a še in še so prihajali znanci in prijatelji. Zadolnela je pesem, pesem žalostinka in nepregledna množica se je začela pomikati proti St. Ilju. Pod jesen gre, prazna so žitna polja, polja katere je rajni tudi letos s svojimi žuljavimi rokami obdeloval. Sosed-prijatelj ga je peljal po poti, po kateri je on kot cerkveni ključar tolikokrat hodil v župno cerkev. Krasen je tukaj razgled tja v slovenski Rož, v ta krasni del slovenske domovine katero je on ljubil, kateri je hotel ostati zvest vse svoje dni.

Na pokopališču je vzel slovo od rajnega domači gospod župnik Kanauf, Kernjakov pevski zbor pa mu je zapel žalostinke.

Zemlja pokriva zdaj življenjske ostanke moža-poštenjaka, pravega kmeta, dobrega so-

sesta in predvsem dobrega očeta. Kljub obilnemu delu na svojem velikem posestvu nikdar ni pozabil na svoje narodne dolžnosti. Mnogo se je udeleževal v narodnem smislu in javnem življenju. Tudi v najtežjih časih je bil pripravljen se postaviti za svoj rod. Ni bilo koga, ki bi takrat zastoj trkal na vrata Kranjčeve hiše.

Za vse to vam dragi Kranjc hvala bodi! Izpočijte se od vseh težav vsakdanjega življenja, slovenska zemlja vam vsaki lahka!

Žaljuočiči Kranjčevi družini pa izrekamo naše iskreno sožalje!

PONIKVA PRI PLIBERKU

Na tragičen način je prišla prejšnji torek ob življenje Ksenka Maksinjuk, gospodinja Florijana Potočnika na Ponikvi pri Pliberku. Ksenka je hotela prižgati električno luč s tem, da je privla žarnico. Pri tem opravilu je je zajel električni tok in se je takoj onesvestila. Na njen krik ji je Florijan takoj hitel na pomoč in le z največjim naporom je mogel ponesrečenko oprostiti. Toda bilo je prepozno, Ksenka je kakšne četrte ure po nezgodi umrla in takoj poklicani zdravnik dr. Lassnig iz Pliberka je mogel ugotoviti samo še smrt.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H., Klagenfurt. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2. Postschließfach 17.

„Vem,“ potrdi zopet kanonik.

„Toda česar vi ne veste, velečastiti moj prijatelj, je sledeče. Moj gospodar, sodnik pri kraljevskem dvoru, stanuje pri Požunu. Vaša Hrvatska, torej ta vražja Susjed in Stubica, sta hudičjevo daleč, saj vam Turki pravijo: „Dobro jutro! Vi se jih seveda branite in se vojskujete z njimi, toda sreča, pravijo, je ciganka: utegne se zgoditi, da bi turški konji molili Boga sredi Zagreba, a od Zagreba do Susjeda ni daleč. Res je, junaki ste, toda tudi junaštvo potrebuje ženka, a kraljeva mošnja je prazna. Zato se moj velmožni gospodar boji za Susjed in Stubico, ker stojita na majavih tleh. Rad bi se ju znebil, ne da bi pri tem trpel kaj škode. V tem je stvar. Kaj ukreniti? Da se vse to proda, a proda dobro. Ali ne? To se razume po sebi. Pa to seve ni lahko. Stara Uršula ima nabrušen jezik in ostre nohte, dragi moji, bolj je prebrisana ko vsak advokat. Moj gospodar je to dolgo premišljal, na- posled pa je našel kupca. Kar tako slučajno.“

Velečastiti gospod Stipo, ki je povest Bato-

rovega zastopnika poslušal čedalje pozorneje, je zdaj od začudenja začel debelo gledati in upirati oči v govornika, rekel pa ni nič.

„Vidite, kako je bilo.“ je nadaljeval Pallfy. „Lani, osmega dne kimoveca, je dal naš presvetli vladar Ferdinand v Požunu kronati za apostolskega kralja svojega sina Maksa. Hrvatov je bila cela četa pod knezom Nikolajem Zrinjskim. Ob podnožju griča, kjer se je vršilo kronanje, so stali banderonosi kraljevine njim na čelu pa je držal ogrsko bandero veliki konjušnik* Franc Tahí, ki je tudi po rodovini Hrvat, čeprav je bil njegov ded pristne madžarske krvi. Seveda, gospod Tahí je pozabil svoje pokolenje, se povsem zavlekel k vam in se ramo ob rami z vami bije s Turkom.“

„Da, da,“ je pripomnil kanonik, „gospod Tahí je vražji človek. Junak sicer, toda domači ljudje se ga boje ko Turka, zakaj kamor stopi njegova noga, trava ne raste več.“

Madžar nadaljuje:

„Takrat torej, ko se je veliki konjušnik potil, da je teklo od njega v potokih, in se mu je obraz grbančil in mrčal od putike, prijezdi k

* „Veliki konjušnik“ je bilo kakor „veliki strežaj“ in podoben dvorski čin, ki so ga kralji dajali plemičem, kateri so si pridobili zanje kakšne velike zasluge. Taka povišanja so bila seveda povezana z dohodki, darovanimi posestvi in drugimi predpravicami. Služke, ki jih ta imena pomenijo, se dejansko niso opravljale, razen nekako simbolično ob slovesnih prilikah.

njemu na vrancu kraljevski sodnik, moj gospodar in mu poreč e: „Bodi pozdravljen, brat Franjo, od kdaj že se nisva videla! Ko stari medved samotariš v svojem zakotju med Dra- in Savo. Kako se imaš?“ — „Slabo, brat kraljevski sodnik.“ — „Kaj pa ti je hudega?“ — „Tri nesreče so me doletele, brat Andrej. Prva je putika, ki me neusmiljeno ščiplje, grize in zvija, druga Turki, ki čedalje huje na nas pritiskajo, a tretja moj dragi svak Nikolaj Zrinjski. Daroval je svoji sestri Heleni Božjakovino, letos pa nas iznenada prevari in vrže mene in sestro na plano. Lep brat, kaj ne? Nikolaj je hušji od Turka.“ — „Vem za to vašo pravdo. Da, da, Nikolaj je Nikolaj, še kralj se Zrinjskih boji. Kje pa po navadi stanuješ?“ — „Kjerkoli nanese, ko cigan. Zdej v Medjimurju, zdej v Zablaku, zdej na gradu Stattenbergu na Štajerskem, časih tudi na svoji pušči v Berenju. Imam hvala bogu tudi brez Božjakovine zadosti posestev, ali pravega gnezda, ki bi mi bilo všeč, nimam in moja gospa Helena se jezi noč in dan.“ — Zdej se Bator nečesa domisli in vzklikne kakor za šalo: „Bratec, imaš božjakov?“ — „Ne rečem,“ odgovori Tahí, „da se ne bi pri meni našel kakšen groš, hvala bogu.“ — „Poslušaj,“ nadaljuje kraljevski sodnik, „imam polovico dveh posestev doli na kraju sveta, Susjed in Stubico. Susjed je ob Savi, ravno na sredi med Štajersko in Somodjem. Ta kraj je kakor bi ga bil Bog ustvaril zase. Meni veliko ne hasne,

ker je predaleč. Rad bi kupil posestvo tukaj. Kupi ti Susjed in Stubico.“ — „Za koliko prodaš svoj del?“ ga vpraša Tahí. — „Poceni ga dam, nič več ne zahtevam ko 50.000 ogrskih forintov.“ — Tahí je nekaj zmigoval z glavo in hotel nekaj odvrniti, kar zatrobi trobente, mladi kralj se je vzpenjal na grič in banderonosi so se začeli zbirati. Ko moj gospodar vidi, da v takem hrušču in trušču zaenkrat ni več mogoč razgovor, zakliče Tahiju ob slovesu: „Pridi zvečer k meni, pa se bova pogodila.“ — Tako sta se ločila, a drugega dne mi je moj gospodar povedal ves razgovor in dodal, da je Francu Tahiju prodal polovico svojih hrvatskih posestev za 45.000 ogrskih forintov. Kaj pravite na to, prijatelj kanonik?“

Gospod Stipo si je nekako zamišljen trl nos.

„Pravim,“ je naposled rekel, „da se iz tega lahko izcimi hudičjeva godlja.“

„Kaj, prečastiti prijatelj,“

„Na pragu Susjeda sedi gospa Uršula, ki ima zobe ostre ko zmaj. Kako misliš uvesti na posestvo gospoda konjušnika? Heningovci smarajo to za svoje imetje po dednem pravu, ki mora brezpogojno ostati v rodovini; svoj del moreš prodati samo sorodstvu. Gospa se bo branila z nohti in zobmi.“

„To je najmanjša skrb,“ se je porogljivo zasmel Madžar, „čudni svatje ste Hrvati. Kaj je pravo? Vse je pravo, pravite. Jaz pa pravim, vse je pravo, samo primerno obliko mu

O krvnem pritisku

Mnogo ljudi si meri krvni pritisk, da se prepriča o svojem zdravstvenem stanju. Deloma imajo prav, da so o krvnem pritisku dobro poučeni, če se po njem ravna. Pri dojenčku znaša normalen krvni pritisk 75, pri mladem odraslem človeku 120, pri 60-letnem 135 in še več. Takoj po jehi se krvni pritisk zviša, prav tako se zviša pri telesnem in duševnem naporu ali če se razburjamo itd., v spanju pa se zniža. Bežno povišanje krvnega pritiska zdravemu človeku ne škoduje, ako se nam pa krvni pritisk večkrat zviša je nevarno, da se to zvišanje ustali, kar ima za posledico pritisk v glavi, omotico, vnetje oči in srčne težave.

Če pride bolnik s temi simptomi k zdravniku, se zelo začudi, ko izve, da izvirajo vse te težave od ledvic. Zaradi živčnih vplivov se nežne ledvične cevčice skrčijo in nenavajen upor premaguje kri ob cirkulacija z zvišanim krvnim pritiskom. Niso pa seveda vzrok zvišanemu krvnemu pritisku vedno ledvice; včasih je krvni pritisk sam po sebi bolezen, ki jo povzročajo: preobilno nabiranje toščice v telesu, slabo dihanje kože ter nepravilno delovanje znojnih žlez. Krvni pritisk doseže lahko tri sto, toda že če prekorači 200, moramo biti precej previdni. Zaradi prevelikega krvnega pritiska nas lahko zadene možganska kap, ki ima včasih za posledico smrt ali le delno ohromitev telesa. Razumljivo je, da slabi visok krvni pritisk srce. Srčna slabost je težka bolezen in znana posledica visokega krvnega pritiska. Na srečo pa pozna moderna medicina mnogo sredstev, ki lajšajo podobne nevarnosti, seveda je pa predvsem nujno, da ugotovi vzrok visokega krvnega pritiska zdravnik.

Pomagamo si torej z zdravili, toda tudi s pametnim načinom življenja. Sploh igra jedilni list pri zvišanem krvnem pritisku zelo veliko vlogo. Da razbremenimo ledvice, pijmo čim manj tekočin; in sicer manj kot 500 kubičnih centimetrov (1/2 l) dnevno, kar je zlasti v toplih dneh precejšnja žrtev. Izogibajmo se tudi slanosti in močno začimljeni jedi. Sol namreč zadržuje vodo v tkivu in zaradi preobilice vode morajo srce in ledvice močnejše delovati, česar se moramo ravnati pri visokem krvnem pritisku izogibati.

V težjih primerih sploh ne smemo uživati mesa; pri lažjem obolenju le telečje meso, prav tako opustimo jajca; alkohol je pa sploh strup za ljudi z visokim krvnim pritiskom. Tudi juhe niso primerne, uživajmo pa namesto njih sadje ali sadne sokove. Močnate jedi lahko jemo, toda brez omak in le z maslom zabeljene. Od kruha je priporočljiv le bel in prepečenec. Sme pa bolnik jesti sladkor, med, slaščice in komplete, ne pa čokolade. Uživajmo pa mnogo zelenjave, toda ne surove, ker napenja — seveda so stročnice škodljive. Najbolje pa učinkuje na telo sadje, ki ga lahko jemo v kakršni koli količini in ki dobro deluje proti zaprtju.

Pri visokem krvnem pritisku so zelo priporočljivi sadni dnevi. Kaj pojemo takega dne? Poleg nekaj prepečenca samo sadje, in sicer

eden od dva kg. jabolk ali šest do osemsto gramov sokov. Dobro je, če vpeljemo sadni dan dvakrat v tednu in da tisti dan tudi počivamo. Sadne dneve lahko nadomestimo z mlečnimi dnevi. Zadostujeta dva litra mleka z nekaj prepečenca, seveda koristi tudi jogurt, skuta itd., sir pa škoduje, od maščob prihaja v poštev le surovo maslo.

Samo po sebi je umljivo, da škoduje bolniku z visokim krvnim pritiskom kajenje. Bolnik naj tudi mnogo počiva in spi, zvečer naj si umiva noge v topli vodi, podnevi naj si otira telo z vodo in naj si od časa do časa pušča kri. Seveda pa je nujno potrebno, da je bolnik pod stalnim zdravniškim nadzorstvom.

Dihanje našega celega telesa je za zdravje pa tudi za lepoto ena najvažnejših stvari, zato mu moramo posvečati tudi veliko pažnjo. Zavedati se moramo, da ne dihamo samo s plju-

či, temveč tudi s kožo in prav zaradi tega moramo celemu telesu dati čim več zraka.

Ko se zjutraj umivamo poskušajmo biti vsaj dvajset minut neoblečeni. Če imamo srečo, da nam sije zgodnje jutranje sonce v sobo, izpostavimo svoje telo sončnim žarkom vsaj za nekaj minut dnevno in to daleč v pozno jesen. Če smo gospodinjice in si same pospravljamo svoje stanovanje, ostanimo pri tem delu čim manj oblečene, posebno roke in noge naj nam bodo popolnoma gole. Tudi boste smo lahko, ali obute kvečjemu v močno odprte sandale. Pri vsem tem delu imejmo okna odprta.

Tudi lašje potrebujejo zraka, zato si jih, preden ležemo k počitku, razpustimo, okrtajmo in jih tako razpuščene pustimo tudi čez noč.

Vse naše domače obleke naj bodo čim bolj ohlapne, da nam koža lahko diha. Tako bo ostala prožna in sveža in naš videz bo nladostnejši, naše telo pa odpornejše.

RADIO-PROGRAM

RADIO CELOVEC

Sreda, 27. avgust:

6.10 Za kmetijstvo — 7.15 Pestre melodije — 9.05 Zelje poslušalcev — 10.45 Dragocenosti na 10.45 Iz ženskega sveta — 11.00 Friedl Althaller s svojimi solisti — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.30 Poročila. Za podeželje — 16.00 Koncertna ura — 17.10 Popoldanski koncert — 17.55 „Potovanje zabava, če...“ — 20.00 Orkestralni koncert.

Četrtek, 28. avgust:

6.10 Za kmetijstvo — 6.20 Jutranja glasba — 9.05 Zelje poslušalcev — 10.45 Dragocenosti na morskem gladini — 11.00 Veder dopoldne — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.10 Kar si želite — 14.30 Poročila. Za naše malčke — 15.00 „Ste že slišali?“ — 15.30 Za gospodinjstvo — 17.10 Popoldanski koncert — 18.45 Kmečka oddaja — 20.00 Poročila, pet minut od dneva — 20.15 Igra graška godba cestne železnice.

Petek, 29. avgust:

6.10 Za kmetijstvo — 9.05 Zelje poslušalcev — 10.45 Za podeželsko ženo — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 1.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.30 Poročila. Objave. Komentarji. Mogoče vas zanima? — 15.00 Iz novih knjig — 15.45 Pogled v svet — 16.00 Koncertna ura — 18.45 Sportna poročila — 18.45 Kmečka oddaja — 20.15 Radijski oder.

RADIO LJUBLJANA

Sreda, 27. avgust:

5.00 Pester glasbeni spored — 12.40 Zabavna glasba, vmes objave — 13.00 Po različnih plateh o raznih stvarih (za pionirje) — 13.20 Moj očka so mi rekli... (pester spored slov. narodnih pesmi) — 14.10 Svet v glasbi — 15.10 Zabavna glasba, vmes objave — 16.30 Lahka glasba — 18.40 Igrajo Veseli godci — 19.00 Med mornarji Jugoslovanske mornarice — 19.10 Partizanske pesmi in koračnice — 19.40 Zabavna glasba — 20.20 Od melodije do melodije — 20.30 Ivan Tavčar: Visoška kronika — II. (radijska igra) — 21.15 Operne arije in dueti.

Četrtek, 28. avgust:

5.00 Pester glasbeni spored — 12.00 Lepe zna-me melodije — 12.40 Zabavna glasba, vmes obja-

ve — 13.15 Popularen koncert komorne glasbe — 14.00 Igra Zabavni orkester Radia Ljubljana pod vodstvom Mihe Gunzka, poje Rezika Koritnik — 14.20 Telesna vzgoja otrok predšolske dobe — 14.40 Pojo pionirski zbori — 16.30 Igra orkester Paula Whitemana — 19.00 Oddaja za žene — 19.10 Chopinove valčke izvajajo slavni pianisti — 19.40 Zabavna glasba, vmes objave — 20.15 Slovenske narodne pesmi pojeta komorni zbor Radia Ljubljana — 21.00 Zgodbe iz življenja skladatelja C. F. Haendla (glasbena oddaja).

Petek, 29. avgust:

5.00 Pester glasbeni spored — 12.00 Lahka slovenska orkestralna glasba — 12.40 Zabavna glasba, vmes objave — 13.00 Nekaj šaljivih zgodbic pionirjem za dobro voljo... — 13.20 Pri velikih mojstrih — 14.40 Pester spored izvaja na harmoniki Avgust Stanko — 15.10 Zabavna glasba, vmes objave — 18.30 Igra orkester Radia Ljubljana — 19.00 Radijska univerza — Prof. ing. Edvard Ravnikar: Iz sodobnega urbanizma — 19.15 Narodne pesmi poje tenorist Franc Koren, s harmoniko spremlja A. Stanko — 20.00 Egon Tomc: Tedenski zunanje-politični pregled — 20.15 Skladbe srbskih avtorjev izvajajo: violinistka Jelka Stanič, pianist Pavel Sivič, baritonist Dušan Popović in pianist Dušan Trbojevič — 21.00 „Svet v satiri in humorju“: Frana Milčinskega Satira.

KINO PREDSTAVE

VELIKOVEC

27. in 28. avgusta:

2. del: Zorros Rache

Od 29. do 31. avgusta:

Die verschleierte Maja

Morda še ne veste...

...da se svetloba širi hitreje, kot smo do sedaj mislili. Člani britanskega nacionalnega fizikalnega laboratorija dr. Frum je po dolgotrajnih merjenjih ugotovil, da svetloba potuje hitreje za okrog 12 do 18 km v sekundi, torej ne 333.000 kilometrov.

DELOVNI TRG NA KOROSKEM

Dne 15. avgusta so zaznamovali na Koroskem 3527 javljenih brezposelnih, med temi 1929 moških in 1598 žensk. Od teh je prejelo 2391 brezposelnih, to je 1246 moških in 1145 žensk brezposelno podporo. V preteklem polmesecu je število brezposelnih naraslo za 102 osebi in število onih, ki prejemajo podporo za 8 osem. V primeri s preteklim letom je letos stanje takih delovnih moči, ki iščejo zaposlitve, za 1306 oseb višje in onih ki prejemajo podporo pa za 1204 oseb.

V ITALIJI IZHAJA 111 DNEVNIKOV

Po statistiki prezidija ministrskega sveta za mesec maj 1952 izhaja v Italiji 111 dnevnikov v nakladi 5 milijonov izvodov. Geografično so italijanski dnevniki razdeljeni naslednje: Severna Italija 61, Srednja Italija 25, Južna Italija in otoki 24. Med 111 italijanskimi dnevniki

Opozorilo staršem

Starše otrok 2. počitniške kolonije obveščamo, da se bodo otroci vrnili iz Jugoslavije v četrtek, dne 28. avgusta. Starši naj pridejo po njega.

Zveza slovenskih žena.

je 13 strankinih glasil. V Italiji izhaja 6 gospodarskih in 4 športnih dnevnikov. V Rimu izhaja 18 dnevnikov, v Milanu 12, v Turinu 8, v Napolju in Genovi po 7. Dva dnevnikar nista pisana v italijanski in sicer izhaja list „Die Dolomiten“ v nemškem jeziku, dnevnik Rome Daily American, ki izhaja v Rimu pa v angleškem jeziku.

V zapadnonemškem mestu Essen je imela družina prirednega psa, ki je sam prinašal vsako jutro od peka torbico s kruhom in žemljami. Zadnje dni pa je vedno ena žemlja manj. Pek je energično protestiral proti sumu, češ da je psa goljufal. Torej se je gospodar odločil, da bo zasledoval psa na poti od peka do doma. In kaj je videl? Pes se je med potjo zaustavil ob ruševinah neke hiše, odložil torbico, vzal z gobcem iz nje žemljo in izginil z njo med ruševinami. Čez kratek čas se je vrnil, pobral zopet torbico in stekel domov. Ko je gospodar pogledal med ruševine, je našel v nekem kotu izstradano psico s sedmimi mladiči.

Praktični nasveti

Obleke iz občutljive svile ne smeš sušiti na zraku, ampak jih daj med dve brisači in še vlažne zlikaj.

Ako hočeš brez težave razrezati mehak kruh in toplo pecivo na tenke koščke, ogrej nož v vroči vodi.

Občutljive nohte namakaj nekaj večerov v mlačnem oljčnem olju.

je treba najti. Oblika po naših postavah opravičuje vse.

„Rad bi slišal, kako.“

„O kakšnem dednem pravu govorite? Kralj je daroval imetje na pol Heningovcem, na pol Batorovcem. Torej more kralj tudi dovoliti, da moj gospodar svojo polovico na drugega prenese. Ferdinand je mojemu gospodarju velik prijatelj, ker ve, da bo mladi Maks mogel varno sedeti na ogrskem prestolu samo, če ga bo podpiral Bator. Pa tudi Tahiju je kralj zelo naklonjen. Na pol je kralj Batoru že obljubil, da bo na njegovi strani. — Uvesti na posestvo, pravite? Sami veste, kaj je pravomočno. Evo vam!“

Pallyf izvleče iz nedri listino, jo izroči kanoniku in smeje se nadaljuje:

„Berite, kanonik! Ali ni modro? Starkin zet, Mihael Konjski, jo je napisal. Čuden človek! Namazal sem mu hrvatske brke z medom svojih besed, pa je ta zagorski butec vse verjel. O Tahiju seveda nisem zinil ničesar. Vašega brata pa sem, razume se, psoval samo na videz, in obljubil, da ga bom pri priči odslovil. To jih je zmotilo; to je starki ugajalo. Uršula bo šla stanovat na goro, v Stubico. Susjed bo čist. Dombroja sem že naučil, kako se mora vesti. Klanjati se moraš staruhi, sem mu rekel, da se ji ne zbudli jeza — potem pa bomo uvedli na posestvo kraljevega konjušnika, kakor da je padel z neba.“

„Po zakonu kraljevine Slavonije,“ je dejal

kanonik v tem, ko je vnil listino, „se mora ta stvar izprva proglasiti in potrditi v saboru, in sicer od samega bana.“

„Pusti to svoje slavonsko pravo,“ je Madžar prezirljivo mahnil z roko. „Preko te ovire bomo kaj lahko preplavali vodo. Ban? Moj Bog! Kdo je ban? Knez Peter Erdedi. Ali ni bila prva banova žena Tahijeva hči? Čeprav je umrla, čeprav je potem vzel Jano Alapičevo, tast in zet sta ostala prijatelja, velika prijatelja.“

„Da, da,“ se je zamislil kanonik, „toda na strani Heningove je Ambroz Gregorjanec, vpliven in odločen mož.“

„Tega se najmanj bojimo. Ambroz je kaštelan* Nikolaja Zrinjskega. Nikolaj in ban Peter se grdo gledata, odkar je Nikolajev sin pustil na cedilu banovo hči. Torej Peter sovraži tudi Ambroza, vrh tega ban požbana ne more živga videti, odkar sta se tako zelo sprla zaradi samoborskih meja. Ban bo tudi na strani Tahija, Alapiči pa na strani bana. Zdaj vam je menda jasno, kako je s to stvarjo, gospod kanonik.“

„Vidim, toda kaj se to tiče mene?“

„Vi boste gospoda Franca uvedli na posestvo.“

„Jaz?“ je vzkliknil kanonik, vstal in stopil dva koraka v stran.

„Vi, nihče drugi. Počakali bomo, dokler se Uršula ne preseli na Stubico. Dobili boste po-

* Grajski upravitelj.

godbo od Batora, vzeli boste župnijskega sodnika,* ki vam ga bom pozneje v pismu naznačil. Ko bo zrak čist, pride Tahij s četo svojih kaniških** vojakov v Zagreb in nekaj prijateljev z njim. Ponoči jo boste mahnili na Susjed. Uvedite ga, nihče ne bo ugovarjal. Tahij bo grad zasedel, nabil lombarde in zaprl vrata, pa naj pride stara gospa Uršula, če se ne boji železnih jabolok. Seveda se bo začela pravda, pa naj teče. Medtem Heningovka lahko umre, hrvatski ban je Tahijev zet, a Andrej Bator je kraljevski vrhovni sodnik.“

Kanonik je molče stal pred Pallyfjem, ki je ostro uprl vanj oči, vtem ko je upravnik Jurij Vsesvetički nekoliko dvignil glavo in gledal zdaj brata, zdaj Mihaela Pallyfja.

„Ne morem,“ je naposled rekel kanonik, „zadeva je nevarna; nikakor ne morem. To bi bila očitna kršitev prava.“

„Ne mislite vedno na svoje suhe pravne paragrafe!“ je vzrojil Madžar in skočil na noge, „vedite, da vas mogočni ljudje, katerih se boste oklenili, ne bodo pustili na cedilu. V imenu svojega gospodarja kneza Andreja Batora vam trdno zagotavljam, da se vam ničesar hu-edga ne bo zgodilo. Evo vam roke!“

* Stare hrvatske županije niso bile to, kar naša bivša županstva oz. občine, marveč večje pokrajine, ki so imele svojo samoupravo, z velikim županom na čelu in tudi sodno oblast (zagrebška županija, podravska, varaždinska itd. itd.). Uprava je bila vsa v rokah plemstva.

** Velik Kaniža na bivšem Ogrskem.

(Dalje)